

3.7.2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Asia

Lausuntopyyntö 14.6.2019, OKM 181/400/2019

Turun yliopiston esitys yliopiston koulutusvastuun täsmentämisestä

Aalto-yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua kantansa koskien Turun yliopiston esitystä yliopiston koulutusvastuun täsmentämisestä.

Aalto-yliopisto katsoo, ettei Turun yliopiston esitystä Turun yliopiston koulutusvastuun täsmentämisestä voida pitää suomalaisen yliopistokentän kokonaisuutta tarkasteltaessa perusteltuna.

Aalto-yliopiston näkemys perustuu seuraaviin näkökulmiin:

1. Yliopistojen profiloituminen ja kansainvälisesti kilpailukykyisten osaamiskeskittymien rakentaminen.

Suomalaiset yliopistot toimivat peruuttamattomasti globalisoituneessa ympäristössä, missä kilpailu osaamisesta kiristyy jatkuvasti. Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma vahvistaa tutkimuksen ja korkeakoulutuksen vision tavoitteen TKI-menojen nostamisesta 4 %:iin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Tämä edellyttää valtavaa yksityisen sektorin lisäpanostusta suomalaiseen TKI-toimintaan. Tavoite voidaan saavuttaa vain, jos suomalaiset TKI- ja koulutusyksiköt saavuttavat sellaisen kansainvälisen merkittävyyden, että ne houkuttelevat laadullaan ja laajuudellaan yrityksiä kohdistamaan investointinsa näiden yksiköiden yhteyteen Suomeen.

Tämä on valtava haaste Suomelle, jonka sinänsä erinomaisen yliopistosektorin kerta toisensa jälkeen tunnistettu haaste on pirstaloituminen kansainvälisessä katsannossa kovin pieniin yksiköihin: laadukkaatkaan pienet yksiköt eivät pysty kannattelemaan niin monipuolista ja vaikuttavaa ekosysteemiä, että se houkuttelisivat merkittäviä kansainvälisiä investointeja. Osaamiskeskittymien kansainvälinen kilpailukyky syntyy vasta, kun saavutetaan sellainen osaamisen ja infrastruktuurin kriittinen massa, joka houkuttelee sekä lahjakkuuksia, parhaita yhteistyökumppaneita ja investointeja.

3.7.2019

Suomalaisen yliopistosektorin pirstaloitumista on viime vuosikymmenen aikana suunnitelmallisesti pyritty korjaamaan yliopistojen profiloitumisella ja päällekkäisyyksien purkamisella. Tekniikan alan yliopistojen yhteistyö on saavuttanut tässä yliopistojen toisiaan täydentävien profiilien ja roolien terävöittämisessä merkittäviä tuloksia. Turun yliopiston koulutusvastuun laajentuminen esitetyllä tavalla olisi vastoin tätä suunnitelmallista työtä.

Suomalaisen yliopistokoulutuksen kilpailukyky voi rakentua vain kansainvälisesti johtavalle laadulle, joka yliopistokontekstissa tarkoittaa suurelta osin koulutuksen saumatonta kytkeytymistä kansainvälisesti johtavaan tutkimukseen. Kilpailukykyisen koulutuksen edellyttämän tutkimuksellisen laadun rakentaminen on hyvin pitkäaikainen ja merkittäviä investointeja vaativa prosessi, joka edellyttää vuosikymmenten tinkimätöntä työtä. Materiaali- ja konetekniikka ovat erityisen kalliita aloja. Resurssien hajauttamisen sijaan kansallisesti parempi ratkaisu on olemassa vahvuuksien hyödyntäminen koko Suomen hyväksi selkeällä työnjaolla ja sujuvalla yhteistyöllä.

2. Yliopistojen koulutusprofiileja tarkasteltava valtakunnallisella tasolla osana sopimusneuvotteluja.

Koulutusvastuiden kokonaisuutta ja kansallisesti optimaalista jakaumaa laadun ja saavutettavuuden näkökulmasta tulee tarkastella kokonaisuutena kansallisesti. Yksittäisten yliopistojen strategisia valintoja ja koulutusvastuiden kokonaisuutta arvioidaan parhaillaan käyntiin lähtevässä ministeriön ja korkeakoulujen välisessä neuvotteluprosessissa, jonka on tarkoitus päättyä vuoden 2020 touko-kesäkuussa. Kaikkien yliopistojen strategisen kehittämisen suuntia ja koulutusvastuita on tässä prosessissa arvioitava tasapuolisesti, samalla aikataululla.

3. Aloituspaikeista päätettäessä huomioitava alueellinen jakautuminen ja korkeakoulutuksen saavutettavuus.

Nykyisillä koulutusvastuilla tarkasteltuna Varsinais-Suomi erottuu maakuntana, jossa yliopistojen aloituspaikkoja on opiskelijakysyntään ja väestöpohjaan verrattuna runsaasti. Vuonna 2018 Varsinais-Suomessa oli kevään yhteishaussa yliopistojen aloituspaikkoja tarjolla 22% *enemmän* kuin mitä maakunnasta valmistui ylioppilaita edellisenä vuonna. Esimerkiksi Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Etelä-Karjalassa aloituspaikkoja on ylioppilasikäluokan kokoon suhteutettuna merkittävästi vähemmän. Uudellamaalla yliopistojen aloituspaikkoja oli vuonna 2018 kevään yhteishaussa jopa 40 % *vähemmän* kuin mitä maakunnasta valmistui edellisenä vuonna ylioppilaita.

Tämä näkyy myös yliopistojen hakupaineessa: Uudellamaalla oli kevään 2018 yhteishaussa keskimäärin 5,1 ensisijaista hakijaa jokaista yliopistojen aloituspaikkaa kohden, kun Varsinais-Suomessa ensisijaisten hakijoiden määrä jäi 3,2:een jokaista aloituspaikkaa kohden.

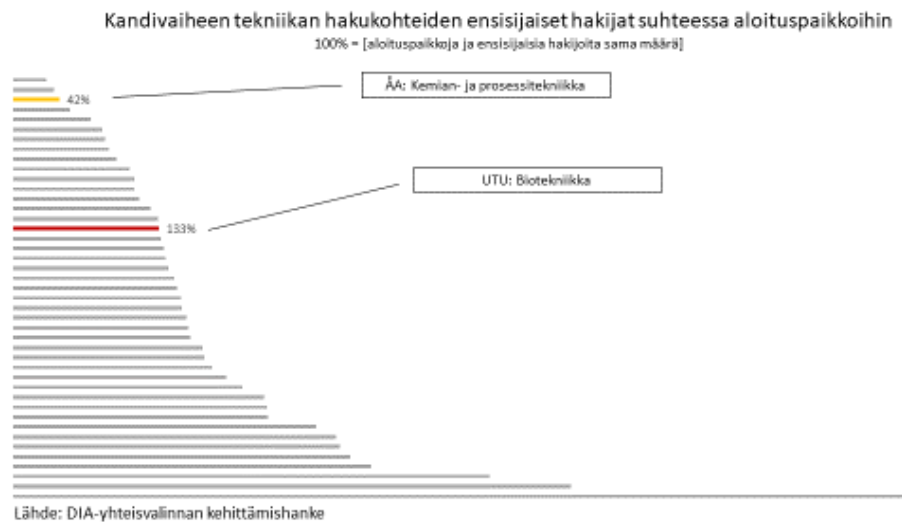
3.7.2019

Tämän lisäksi kevään 2018 yhteishaussa Varsinais-Suomen yliopistojen aloituspaikkojen hakijoista vain 23 % tuli Varsinais-Suomesta ja jopa 37 % Uudeltamaalta.

Koulutusvastuiden kasvattaminen Varsinais-Suomessa syventäisi entisestään korkeakoulutuksen saavutettavuuden alueellista epätasa-arvoa ja olisi näin suoraan vastoin pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelman linjauksia, jotka korostavat alueellista tasa-arvoa korkeakoulutuksen saavutettavuudessa ja hakijasuman purkamista.

4. Hakijapula laadukkaan korkeakoulutuksen pullonkaulana

Turun yliopisto esittää yliopiston koulutusvastuun lisäämistä konetekniikan ja materiaalitekniikan aloille. Materiaalitekniikka on ala, jolla riittävät pohjatiedot ja aloitusvalmiudet omaavia ensisijaisia hakijoita on suhteellisen vähän koko maassa. Tämä hakijapula näkyy hyvin myös Turun alueen yliopistojen materiaalitekniikan lähialoilla, Åbo Akademin kemian- ja prosessitekniikan hakukohteessa sekä Turun yliopiston biotekniikan hakukohteessa.



➤ Turun yliopistojen nykyiset tekniikan hakukohteet eivät ole hakupaineistetuimpien joukossa

Konetekniikan puolella digitaalisten valmistustekniikoiden opetuksen lisääminen ei myöskään edellytä yliopiston koulutusvastuun laajentamista, vaan yliopisto voi halutessaan suunnata tieto- ja viestintätekniikan koulutusvastuunsa profiilia tähän suuntaan. Tämä voidaan huomioida, kun tutkintotavoitteista neuvotellaan syksyllä 2019.

3.7.2019

5. FITech-verkoston toimivuus alustamaisen ja alueellisesti vaikuttavan koulutuksen mallina.

Laadultaan erinomainen ja riittävän nopea reagointi suhdanne- ja rakennemuutoksiin ei voi perustua uusien koulutusvastuiden rakentamiselle ilman olemassa olevaa tutkimuspohjaa. Perustellumpaa on löytää keinot jo olemassa olevan, kansainvälisesti merkittävän tutkimuksen ja koulutuksen tehokkaaseen välittymiseen sitä tarvitseville alueille. Tekniikan alan yhteistyöyliopisto FITech on tehokkaasti tuonut muualla Suomessa vuosikymmenten aikana rakennetun osaamisen Varsinais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen tueksi.

Esityksessään Turun yliopisto pitää FITechin vaikutusta Turun seudulla marginaalisena. Tämä arvio perustunee puutteellisiin tietoihin FITechin toiminnasta, tuloksista ja potentiaalista. Itse asiassa FITechin Turun DI-ohjelmissa on syksyn 2019 sisäänoton jälkeen aloittanut jo 223 opiskelijaa, minkä lisäksi tutkinnon osia on FITech-Turku innovaatioyhteisön ohjelmissa suorittamassa satoja muita opiskelijoita. Vuoden 2018 aikana diplomitöitä on FITechin puitteissa valmistunut 123 yli 90:een lounaissuomalaiseen yritykseen. Opetus- ja TKI-yhteistyö lounaissuomalaisten yritysten ja FITech-yliopistojen välillä tiivistyy jatkuvasti.

FITech uudenlaisena alustamaisen korkeakoulutuksen mallina on osoittautunut erittäin tehokkaaksi korkeakoulutuksen kehittämisen välineeksi, josta hyötyvät opiskelijat, yritykset ja yhteiskunta. FITechin toiminta alkoi vasta vuoden 2017 syksyllä, joten sen täyttää potentiaalia ei mitenkään vielä ole voitu saavuttaa. Turun yliopiston esittämä koulutusvastuun laajentaminen ilman FITechin toiminnan vaikutusten ja mahdollisuuksien perusteellista tunnistamista ja arviointia olisi korkeakoulutuksen pitkän aikavälin kehityksen kannalta epätarkoituksenmukaista. Tätä arviointia tehdään muun muassa Teknoliateollisuuden toimesta syksyn 2019 kuluessa.

Edellä mainituin perusteluin Aalto-yliopisto ei tue Turun yliopiston ehdotusta koulutusvastuiden täsmentämisestä. Lisäksi Aalto-yliopisto toteaa, että tämän tyyppisiä yksittäisiä koulutusvastuita koskevia ehdotuksia on tarkasteltava osana yliopistojen sopimusneuvotteluprosessia. Neuvotteluprosessi antaa mahdollisuuden käsitellä kaikkia ehdotuksia tasavertaisesti siten, että löydetään paras mahdollinen kansallinen kokonaisratkaisu koulutusvastuiden jakautumisessa. Nopeita toimenpiteitä vaativaan myönteiseen rakennemuutokseen voidaan yleensäkin vastata hyödyntämällä jo olemassa olevaa osaamista joustavasti yhteistyössä verkostomaisella toiminnalla.



Ilkka Niemelä
rehtori
Aalto-yliopisto